

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2018

Václav Mori

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Housle

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**JEAN SIBELIUS: ŽIVOT A DÍLO,
2 VERZE KONCERTU OP. 47**

Václav Mori

Vedoucí práce: Doc. Leoš Čepický

Oponent práce: MgA. Štěpán Ježek

Datum obhajoby: 5. 6. 2018

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2018

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Violin

BACHELOR THESIS

**JEAN SIBELIUS: LIFE AND WORK,
2 VERSIONS OF CONCERTO OP. 47**

Václav Mori

Thesis Supervisor: Doc. Leoš Čepický

Thesis Opponent: MgA. Štěpán Ježek

Date of thesis defense: 5. 6. 2018

Academic title granted: BcA.

Prague, 2018

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Jean Sibelius: život a dílo, 2 verze koncertu op. 47

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o nejvýznamnějším finském hudebním skladateli Jeanu Sibeliovi, o jeho životě od dětství až do smrti. Přitom dokumentuje tvorbu jeho díla. Také popisuje okolnosti vzniku jeho jediného houslového koncertu, který vznikl hned ve dvou verzích, které jsou zde také porovnány.

Klíčová slova

Jean Sibelius, skladatel, houslový koncert, původní verze, Finsko, housle

Abstract

This bachelor thesis is about the most significant music composer of Finland – Jean Sibelius, about his life since childhood till his death. It documents his work, also describes the circumstances of making his only violin concerto, which was created in two versions, which are also compared here.

Key words

Jean Sibelius, composer, violin concerto, early version, original version, Finland, violin

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Jean Sibelius	2
2.1	Skladatelův život.....	2
2.1.1	Dětství.....	2
2.1.2	Studium.....	3
2.1.3	Svatba, mezinárodní průlom.....	6
2.1.4	Další působení	9
2.1.5	Období první světové války	11
2.1.6	Meziválečné období	12
2.1.7	Období druhé světové války	13
2.1.8	Poválečné období a smrt	14
2.2	Dílo	15
3	Dvě verze koncertu op. 47.....	16
3.1	Vznik a historie díla	16
3.2	Srovnání verzí.....	18
4	Závěr.....	20
	Seznam použité literatury a zdrojů:	21

Přílohy:

PŘÍLOHA A: Fotografie Jeana Sibelia

PŘÍLOHA B: Seznam vybraných skladeb

1 Úvod

Ve Finsku je *Jean Sibelius* brán jako hudební velikán. Je to zaslouženě jejich nejslavnější skladatel a největší ikona vážné hudby, jeho přínos je nejen pro finskou, ale i pro celosvětovou hudební kulturu nezpochybnitelný. Dá se říci, že on je hlavním stvořitelem hudební identity finského národa, proto mu také tamní historici věnovali mnoho pozornosti - například *Karl Ekman* nebo *Eric Tawastjerna*, jehož rozsáhlá pětidílná publikace byla přeložena třeba i do ruštiny a angličtiny.

Sibeliova hudba se na programech české hudební scény objevuje spíše sporadicky. Výjimku tvoří *Sibeliovo* pravděpodobně nejvíce uváděné dílo - *Koncert pro housle a orchestr d moll*, op. 47., který zná snad každý houslista, dokonce i mezi „nehouslisty“ je velice oblíbený. Ne každý však ví, že jeho finální podoba, se kterou se dnes běžně setkáváme, je až druhou – zrevidovanou – verzí.

Přiznám se, že v době, kdy jsem se začal o tento koncert interpretačně zajímat, jsem o existenci původní verze nevěděl. Jakmile jsem se to ale dozvěděl, vypátral jsem nahrávku, vyslechnul ji a začal se více zajímat o okolnosti vzniku i o život samotného skladatele. To byl také hlavní impuls pro volbu tématu této práce, kde bych chtěl tyto skutečnosti přiblížit a shrnout.

2 Jean Sibelius

2.1 Skladatelův život

2.1.1 Dětství

Jean Sibelius se narodil 8. prosince 1865 ve městě *Hämeenlinna* na jihu Finska (to bylo v tu dobu autonomním velkoknížectvím Ruského carství). *Sibeliovo* rodné jméno je *Johann Christian Julius*, jako kluk dostal přezdívkou „*Janne*“. Později, inspirován vizitkou z pozůstalosti svého strýce a tehdejší módou, přijal francouzské „*Jean*“.

Byl to syn lékaře *Christiana Gustafa Sibelia*, který mu na sebe zanechal pouze nejasné vzpomínky (voněl doutníky a ukazoval mu obrázek bílé labutě), protože zemřel na tyfus v roce 1868, když byly synovi pouhé 2 roky. Vyrůstal tak jen s matkou *Mariou Charlottou* a babičkou *Katarinou Borg*.

Od útlého dětství byl malý *Janne* hudbou velice zaujatý, disponoval velkou fantazií a živou představivostí. Měl absolutní sluch. Od malička se projevovalo jeho mimořádné hudební nadání, už v pěti letech se sám pokoušel hrát na klavír. V roce 1872 začal chlapec chodit do švédské školy, tam byl neklidný a často trestán. Jeho teta *Julia* ho v tomto období chtěla učit hře na klavír, ale pokaždé, když zahrál špatnou notu, dostal přes prsty pletací jehlicí. To se talentovanému hochovi nelíbilo, a tak se věnoval raději improvizaci. Díky tetě se však *Sibelius* naučil číst noty, a mohl tak začít psát v poměrně raném věku. Teprve v deseti letech prý zkomponoval svoji první skladbu *Vodní kapky*, která byla určena pro housle a violoncello. Podle pozdějších zjištění se však odborníci přiklání k datování tohoto kusu na začátek 80. let 19. století.

Finsky *Sibelius* neuměl, jeho mateřský jazyk byla švédština. Finsko bylo totiž do roku 1809 součástí Švédska, švédština tam zůstala ve vyšších vrstvách společenské smetánky, dlouhou dobu dominantní. Do této vrstvy *Sibelius* patřil. Roku 1874 *Janne* musel přestoupit na školu finskou, protože se musel naučit jazyk své vlasti, aby ho přijali na lyceum. Tam se dostal v roce 1876. Chlapec byl však

roztržitý, raději si psal noty na okraje sešitů, než aby dával pozor, nicméně byl dobrý v matematice a studiu botaniky.

Ve 14 letech si začal osvojovat hru na housle. Nástroj se brzy stal jeho primárním a vystřídal tak klavír. V létě roku 1881 dostal *Janne* od strýce z otcovy strany *Pehra* lepší housle¹. Přemíra hudebních zájmů nechvalně ovlivňovala jeho prospěch ve škole. To bylo ještě před tím, než na podzim téhož roku začal řádně studovat hudbu u *Gustafa Levandera*. Kvůli latině musel i opakovat, ale ve hře na housle udělal mezitím velký pokrok. V prosinci začal chodit do studentského orchestru, kde hrál sekund. Brzy také začal působit v kvartetu s místními amatéry.

V dopise z roku 1883 *Sibelius* psal, že začal studovat harmonii. Jeho raná díla byla určena pro domácí hraní s rodinou, zejména se sourozenci. V těchto skladbách kritici rozpoznali vliv *Starší vídeňské školy*, v pozdějších pak zejména *Čajkovského* a *Griega*. V roce 1885 se na přání rodiny zapsal na právnickou fakultu univerzity v Helsinkách, kam se také přestěhoval. Hudbu mu rodina zakazovat nechtěla, a tak mu dovolili zároveň studovat v Helsinkách i konzervatoř.

2.1.2 Studium

2.1.2.1 Helsinky

V Helsinkách bylo brzy jasné, že všechna *Sibeliova* pozornost směřuje k hudbě. Skladbu ho na *Helsinki Music Institute* (dnešní *Sibelius academy*) učil *Martin Wegelius*, hru na housle *Mitrofan Wasiljeff*. V roce 1886 začal používat jméno *Jean*, strýci *Pehrovi* tehdy napsal: „Jean je teď moje hudební jméno“. Na *Helsinki Music Institute* byl *Jean* zanedlouho pokládán za génia, měl velké skladatelské plány. Avšak v tomto období začal holdovat alkoholu a cigaretám. Také se mu v témže roce rozplynul sen stát se houslovým virtuosem,

---

¹ Jde o neoznačený nástroj údajně z dílny *J. Steinera*. Dnes na něj hraje skladatelova vnučka *Satu Jalas* (*1943), která v r. 2015 se svými žáky vystupovala na ZUŠ ve východních Čechách a hrála *Sibeliovu* Romanci F-dur

když neúspěšně interpretoval *Mendelssohnův* houslový koncert. Kritik *Richard Faltin* mu tehdy vytýkal drsný ostrý tón. Více už *Jean* jako houslista nepokročil, dále ale pilně hrál v orchestrech i komorních tělesech. Ještě ten rok vystřídal učitele houslí, tentokrát se jím stal temperamentní maďarský houslista *Hermann Csillag*.

Na podzim roku 1888 na školu nastoupil budoucí slavný klavírista, skladatel a dirigent *Ferruccio Busoni*, který se seznámil s *Jeanem*, a později ho podporoval. Ještě ten rok *Jeanův* spoluhráč *Armas Järnefelt* vzal *Sibelia* na návštěvu za jeho rodinou. Tam *Jean* poprvé potkal svoji nastávající choť *Aino Järnefelt*. Její bratr později vzpomínal, jak tehdy při hraní *Jean* před *Aino* z rozpaků udělal chybu a omlouval se jí. Když se jejich oči při tom setkaly, zamilovali se do sebe.

Poté *Sibelius* trávil mnoho času u rodiny *Järnefeltových* a seznámil se s bratry *Aino* a *Armase*. Jeden z nich, *Arvid Järnefelt*, pracoval v novinách a pomohl mu dostat se do povědomí lidu jako skladatel.

Komorní skladby přinesly poslední rok studia v Helsinkách skladateli skvělé ohlasy. Všiml si ho i slavný skladatel a dirigent *Robert Kajanus*, který v budoucnu jako první natočil *Sibeliovo* dílo. *Jean Sibelius* se stal největší nadějí finské hudby, získal stipendium 2000 marek na studium v Berlíně.

2.1.2.2 Berlín a Vídeň

V Berlíně se *Sibelius* dlouho nezdržel. V Německu se mu nelíbilo, atmosféra za doby vlády kancléře *van Bismarcka* na něj byla příliš konzervativní a pesimistická. Studoval tam v letech 1889-1890, skladbu ho učil *Albert Becker*. *Sibelius* si v té době užíval nad své poměry, chodil do drahých restaurací, v opeře si platil jen ty nejlepší místa. V listopadu se dokonce musel léčit kvůli nezdravému večernímu životu, podle jeho vlastních dopisů měl i pohlavní choroby.

Když se uzdravil, setkal se s přítelem *Busonim*, který ho pozval do Lipska na koncert klavírního kvintetu jejich společného přítele *Christiana Sindinga*. To v něm vzbudilo motivaci, a tak na jaře roku 1890 dokončil svůj *klavírní kvintet g moll*. *Becker* dílo hodnotil velmi kladně, a tak *Sibelius* dostal stejné stipendium i na další rok. V Berlíně byla díky koncertu Berlínské filharmonie pod taktovkou

Roberta Kajana Jeanovi vnuknuta myšlenka spojit svět mýtické *Kalevaly* s hudbou. *Kajanus* tam tehdy uváděl svůj symfonický poem *Aino* (postava z finského národního eposu *Kalevala*).

Sibeliovi se další rok znovu do Berlína nechtělo, rozhodl se tedy pro Vídeň. Odjezd však odložil kvůli znovu rozdmýchanému románku s *Aino Järnefelt*, který v září roku 1890 vyústil v tajné zasnuby. V té době také dokončuje jedno z jeho nejlepších raných děl – *smyčcový kvartet B dur*, op. 4.

Kvůli pozdnímu příjezdu do Vídně nebyl Sibelius přijat na konzervatoř, nestihl se totiž zapsat v termínu. Sháněl tedy učitele, a protože ho *Brahms* ani *Bruckner* nepřijali, jeho soukromým učitelem se stal *Robert Fuchs*, který mu dopomohl k cenným lekcím u *Karla Goldmarka*. Protože *Sibelius* nebyl řádným studentem konzervatoře, jeho kompozice se na školních koncertech nemohly hrát. Alespoň mu dovolili hrát ve studentském orchestru, ve kterém se seznámil s mladými muzikanty.

Jak už se stalo *Sibeliovým* zvykem, žil si opět na (až příliš) vysoké noze. Nějakou dobu hrál i hazard a chodil do nevěstince. Tíživou finanční situaci chtěl vyřešit tím, že se přihlásil na konkurz do Vídeňské filharmonie, odtamtud ale odešel s nepořízenou, prý byl příliš nervózní.

V té době už se *Sibelius* začal zabývat finskou lidovou hudbou a studovat rytmy eposu *Kalevala*, začal také psát náčrty pro svou první symfonii. Z náčrtů nakonec vznikla pouze *Ouvertura E dur* a *Scène de Ballet*, které v roce 1891 veřejně uvedl jeho přítel *Kajanus*. Úspěch se nekonal, *Kajanus* po koncertě *Jeanovi* sdělil, že nikdo moc netleskal, ačkoli si myslí, že skladby zněly úžasně. Přesto *Sibeliovi* vzrostlo sebevědomí a místo symfonie se rozhodl pracovat na díle *Kullervo*, což je část příběhu z *Kalevaly* (*Legenda o Kullervovi*). Byl ovšem přerušen další nemocí, kvůli které byl nucen podstoupit velice nákladnou operaci. *Sibelius* potom napsal, že mu doktor odstranil z těla „kámen“. Jeho rodina sice musela vybrat peníze od přátel, aby operaci zaplatili a dostali ho ven z nemocnice, avšak operace se evidentně vyplatila, protože *Sibeliovy* chronické nemoci zmizely. V Berlíně, při cestě domů, utratil *Jean* s přáteli poslední peníze určené na cestu, a tak jeho rodina musela znovu stěží získávat peníze u přátel, aby se mohl vrátit. I přesto se po návratu ještě zadlužil.

2.1.3 Svatba, mezinárodní průlom

V létě roku 1891 se Sibelius opět setkal se svojí snoubenkou. Vzít se ale nemohli, protože skladatel byl bez prostředků a stálého příjmu. Vydělával si jen soukromým učením.

V listopadu téhož roku se Sibelius poprvé objevil na veřejnosti jako dirigent, dirigoval svou *Ouverturu a Scène de Ballet*. Svému příteli po tom napsal: „Dirigování bylo úžasné, cítil jsem se o hlavu vyšší. Snad kdyby jen ty kompozice nestály za hovno.“

V té době pravidelně chodil na večírky, nicméně však dnem i nocí dokončoval svého *Kullerva*. Rozsáhlé pětivěté dílo dokončil v dubnu 1892, pracoval na něm přibližně jeden rok. Premiéra byla úspěšná, i když se reakce kritiků lišily. V každém případě byl tento úspěch to, co přesvědčilo rodiče *Aino Järnefelt* povolit sňatek mezi mladými snoubenci. Mimo to *Sibelius* dostal práci učitele na *Helsinki Music Institute*.

Svatba se konala 10. června 1892, na podzim se přestěhovali do domu v Helsinkách. V březnu příštího roku se páru narodilo první dítě, dcera *Eva*. V závěru roku 1894 se narodila druhá dcera *Ruth*.

V létě roku 1893 začal *Sibelius* plánovat operu na náměty z *Kalevaly*, nakonec z toho vznikla suita o čtyřech částech – *Lemminkäinen suite*, op. 22. Z této suity, která obzvláště po revizi přitahovala veškerou pozornost publika, je nejslavnější částí *Labuť z Tuonely* s rozsáhlým sólem na anglický roh. Tato část byla původně psána jako předehra k opeře, sólo na anglický roh je pravděpodobně jedno z nejznámějších pro tento nástroj vůbec.

V letech 1892-1897 se *Sibelius*, *Kajanus* a *Axel Gallén*² scházeli na tzv. „*Symposion*“ (z řečtiny: klub pití alkoholu a filosofických diskusí). Jednou

---

² finský malíř a designér, známý pod pozdějším jménem Akseli Gallen-Kallela

je na takové schůzce *Gallén* namaloval a obraz vystavil. Díky tomu byl *Sibelius* označován za alkoholika, dokonce mu lidé nechtěli půjčovat peníze. V prosinci roku 1896 *Sibelius* požádal o místo na univerzitě v Helsinkách, ale i když byl doporučen, *Kajanus* mu tento plán překazil. Proto se jejich schůze přestaly konat. *Sibelius* pro univerzitu předtím v listopadu napsal *Korunovační kantátu*, ale její uvedení byla katastrofa, protože jeden z muzikantů byl opilý. V tomto období také napsal jednoaktovou operu *Panna ve věži*.

I přes to, že skladatel už měl na svém kontě několik děl vysoké mezinárodní úrovně (*Kullervo*, *En Saga*, *Karelia suite*, *Lemminkäinen suite*), žádné dílo neměl *Sibelius* vydané. Dokonce ani jedno z nich nepřitahovalo pozornost zahraničí. To zčásti jistě zavinila nepříznivá kritika *Karla Flodina*. Do toho *Sibeliovi* zemřela matka, která už nespátřila velkolepý růst jeho věhlasu.

Poté nastal obrat, skladatel získal roční grant 3000 marek na dobu deseti let, po uplynutí této doby byl změněn na doživotní důchod. Částka stále sice zcela neřešila jeho finanční situaci, skladatel ale mohl trávit méně a méně času učením a věnovat se tak více kompozici.

Díky scénické hudbě ke hře *Adolfa Paula*, *Král Kristián II.*, se skladatel stal ještě populárnějším, některé části byly dokonce zaranžovány pro klavír a dobře se prodávaly. Hned po premiéře hry odjel *Sibelius* do Německa, kde získal kontakt s mezinárodním vydavatelem, se společností *Breitkopf & Härtel*. Ta mu vydala orchestrální suitu *Krále Christiana II.*. Suita byla hrána v Helsinkách, Stockholmu a v Lipsku.

V tu dobu (1898) *Aino* porodila skladateli třetí dceru *Kirsti*.

Skladatel však chtěl přijít s něčím větším, než se scénickou hudbou. Začal proto pracovat na první symfonii. Po tom, co 15. února ruský car *Mikuláš II.* vydal „Únorový manifest“ (jehož cíl byl omezit autonomii Finského velkoknížectví), se v *Sibeliovi* probudily vlastenecké pocity. Během prací na symfonii tak ještě stihl složit *Píseň Athénanů*, jejíž slova mohla být snadno brána jako prohlášení proti ruskému útlaku. Premiéra této písně a symfonie se konala 26. dubna 1899. Z písně byla veřejnost nadšená, *Symfonie č. 1 e moll*, op. 39, sklídila úspěch i u kritiků,

včetně *Richarda Faltina*. *Sibelius* se stal jedním z vůdčích osobností národního odboje.

Skladatel skrze svá díla dále protestoval, k příležitosti *Dne tisku* složil jeho pravděpodobně nejslavnější kompozici - *Finlandia*, op. 26. Tato hudební báseň byla původně závěrečnou částí *hudby k živému obrazu*, tam nesla název *Finské probuzení*. Premiérována byla pod taktovkou samotného *Sibelia* v prosinci 1899 (v rámci zmíněné hudby k živému obrazu), samostatně pod názvem *Finlandia*, se poprvé objevila až v roce příštím. Skladba se stala symbolem finského nacionalismu, rychle se rozšířila a stala se oblíbenou po celém světě. Dnes je ve Finsku považována za neoficiální druhou národní hymnu. *Sibelius* ji také zaranžoval pro sólový klavír.

13. února 1900 rodinu zachvátila tragédie. Nejmladší *Sibeliova* dcera *Kirsti* zemřela na tyfus. Její matku postihla deprese, otec začal pít na žal. Melancholická atmosféra tohoto období je zachycena ve *Fantasii pro violoncello a klavír*, později nazvané *Malinconia*.

Na jaře bylo ale nejdůležitějším úkolem přepsání orchestrálních partů první symfonie před turné orchestru *Roberta Kajana*. To zahrnovalo celkem 19 koncertů ve třinácti městech Evropy, důraz byl kladen na *Sibeliovo* dílo. Program obsahoval jeho symfonii, *Finlandii*, *Návrat Lemminkäina*, *Labuť z Tuonely* a některé části ze suity *Král Kristián II.*. Turné odstartovalo skladatelův mezinárodní průlom, kritici *Sibelia* označili za „velkého umělce, jehož představitelství má orlí křídla“ a za „impozantní talent“. Poptávka po notách rostla, významní skladatelé zahrnovali *Sibeliovo* dílo do svých programů.

V roce 1902 *Sibelius* dokončil svoji druhou symfonii, ta mu přinesla další úspěch. O rok později se mu narodila čtvrtá dcera *Katarina*, to už *Jean* pracoval na svém houslovém koncertu. Nemohl se ovšem na práci plně soustředit, pokud po večerech prožíval alkoholové hýření, které často trvalo až do následujícího rána. Dokonce během těchto radovánek posílal své ženě domů lístky, na kterých ji informoval, že se za chvíli vrátí domů. V době, kdy napsal velice známé *Valse triste* do hry nazvané *Smrt*, se jeho nejbližší kvůli jeho vztahu k alkoholu obávali, že opravdu tančí waltz se svou smrtí. Dokonce i jeho bratr *Christian* mu v prosinci 1903 napsal, že se musí alkoholu vzdát. Proto se *Jean* rozhodl, že se vzdálí

alkoholickým příležitostem ve městě. Koupil parcelu u jezera *Tuusula* 45 kilometrů severně od Helsinek, kde později postavil svou vilu zvanou „*Ainola*“.

Na začátku roku 1904 dokončil *Sibelius* houslový koncert. První provedení díla však nebylo přesvědčivé, a tak se *Sibelius* rozhodl koncert přepracovat. Revidovaná verze byla provedena na jaře roku 1905 v Berlíně.

Kvůli nákladům na stavbu domu musel *Sibelius* přestat pít. Díky lékům, které mu předepsal jeho bratr, se mu to na nějaký čas podařilo, a tak se 24. září *Sibelius* i s rodinou přestěhoval do *Ainoly*.

V té době byl *Sibelius* jako skladatel velmi hraný, jeho druhá symfonie mu přinesla další úspěch. Úspěšná byla též scénická hudba ke hře *Pelleas a Melisanda*. Ne z každého provedení svého díla měl však skladatel zisk, systém autorských práv nebyl totiž dostatečně vyvinut.

2.1.4 Další působení

Rok 1907 přinesl nezdary. *Sibelius* hodně pil, jeho žena musela do sanatoria kvůli vyčerpání. Poté sám uznal, že to s pitím alkoholu zašlo příliš daleko. Po opakovaném uvádění děl z minulých let se sice *Sibelius* stal mezinárodně uznávaným (snad jen ve Francii neměl úspěch), ale jeho třetí symfonie nebyla přijata příliš kladně. Měsíc po její premiéře se *Sibelius* setkal s *Gustavem Mahlerem*. Debatovali o symfonické podstatě v často citovaném rozhovoru. *Mahler* tvrdil, že symfonie musí být jako svět, všeobjímající, zatímco *Sibelius* spíše obdivoval hlubokou logiku a vnitřní propojenost všech motivů.

V roce 1908 si *Sibeliův* životní styl vybral svou daň. V květnu hledal lékařskou pomoc, kvůli bolesti krku, která ho opakovaně trápila už dlouhou dobu. Byla mu diagnostikována rakovina hrtanu, proto musel podstoupit zákrok, při kterém mu nádor odstranili. Po této události se vzdal alkoholu i kouření, abstinovat téměř sedm let.

Po operaci začalo období, které *Aino* označila za nejšťastnější v životě. Její manžel byl častěji doma a byl střízlivý. Jejich rodinný život jen vzkvétal.

Sibelius se mohl soustředit na dnes známou skladbu *Noční jízda a svítání*, recenze po premiéře byly však zdrcující. Po uvedení *Finlandie* v Londýně se *Sibelius* setkal s *Claudem Debussym*, který ho zahrnul komplimenty. Právě tady v Londýně si začal *Sibelius* vést deník, který měl původně určený na zapisování svých dluhů. 10. ledna 1910 do něj napsal: „Město už pro mě není domov. Samota mého života začíná“.

Čtvrtou symfonii *Sibelius* dopsal v roce 1911. Ačkoli byla její originalita publikem nepochopena, symfonie sklídila úspěch. Skladatel na to reagoval klidně, říkal si, že velcí skladatelé byli za svého života vždy nepochopeni. V roce 1913 byla symfonie poprvé uvedena ve Spojených státech, tam však dílo kritika nemilosrdně a ostře komentovala, že disonantní a melancholické reptání nikam nevedlo. Taková kritika však nebyla v tu dobu výjimečná, hudební inovátoři často sklízeli takovéto komentáře, mezi nimi i *Richard Strauss* a *Claude Debussy*.

Ještě v roce 1911 se *Sibeliovi* narodila další dcera, *Heidi*. Podle jeho nově vedeného deníku je znát, že trpěl těžkými depresemi. Bylo to hlavně v zimě, kolem jeho narozenin. Pro tuto dobu jsou v deníku typické velmi ponuré poznámky. V roce 1912 dostal *Sibelius* nabídku učit na Vídeňském *Vienna Music Institute*. Nabídku zvažoval kvůli stále špatné finanční situaci, nakonec však odmítl, aby měl dostatek času na komponování.

Sibeliův triumf v Americe přišel v roce 1914. Publikum tam okouznil na *Norfolkském hudebním festivale* díly, jako jsou *Oceanidy*, *Finlandia* nebo *Valse triste*. Tato díla přesvědčila tamní kritiky rozmyslet si své soudy o *Sibeliově* čtvrté symfonii, a skladatel se tím stal nejoblíbenějším žijícím skladatelem ve Spojených státech. Během pobytu v zámoří *Sibelius* obdržel čestný doktorát na *Yale University*. Náhodou ve stejnou dobu skladatel získal také čestný doktorát na univerzitě v Helsinkách, tam ho při příležitosti obřadu zastoupila manželka. Před návratem domů měl *Sibelius* velké plány, jeho hudba byla konečně harmonicky přístupnější veřejnosti, chtěl uskutečnit turné do Ameriky. Při cestě do Finska však už zaslechl o výstřelech v Sarajevu, a po příjezdu propukla první světová válka.

Díky válce skladatel ztratil kontakt se svým německým vydavatelem, cesta do Ameriky mu byla zakázána, a jeho plány musely jít stranou.

2.1.5 Období první světové války

První světová válka sice neohrožovala Sibeliovu bezpečnost, ohrozila ale jeho ekonomickou situaci. Nyní mu nepřicházeli žádné licenční poplatky, a tak se musel psát drobná díla pro finské vydavatele, aby se vyhnul bankrotu. Na druhou stranu se ale už nebál smrti kvůli nemoci, a tak se poprvé odvážil kouřit doutníky a popíjet alkohol, samozřejmě jen mírně.

V květnu 1915 se *Sibelius* stal dědečkem, jeho dcera Eva porodila dceru. V těch dnech pracoval na páté symfonii. Když 21. dubna spatřil na nebi 16 labutí, do deníku okamžitě zapsal nádherné téma, které použil v závěru symfonie. „Jeden z nejkrásnějších zážitků v mém životě! Bože, jak nádherné,“ napsal vážně. Naopak 15. srpna si do deníku stěžoval: „Brzy mi bude padesát let. Jsem chudý, tak chudý, že jsem nucen psát drobné kousky,“.

Symfonie č. 5 Es dur, op. 82, byla dokončena pro příležitost dne skladatelových padesátin, kdy byla také premiérována. Mimochodem jako dar u této příležitosti *Sibelius* obdržel klavír značky *Steinway*. Pro veřejnost byla pátá symfonie oproti té předchozí srozumitelná, ale *Sibelius* ani tak nebyl spokojen, v roce 1916 ji začal přepracovávat. Její druhou verzi uvedl opět v den svých narozenin 8. prosince 1916. Po tomto provedení se ji skladatel rozhodl přepracovat znovu. To uskutečnil v roce 1919.

Na počátku roku 1917 se *Sibeliovo* přiměřené požívání alkoholu proměnilo v pravidelné hýření. V záznamu deníku z 3. března stojí: „*Náš život po rozvodu! Jaké by to asi bylo?*“. Spory mezi manželi trvaly až do revoluce v Rusku. Krátce po *Velké říjnové socialistické revoluci* byla Finsku uznána nezávislost. To rodinu *Sibeliových* nadchlo. Přesto měl skladatel v zimě opět deprese, dokonce si v deníku pohrával s myšlenkou sebevraždy. Netrvalo dlouho, než propukla občanská válka. Kvůli ní se musela celá rodina na nějaký čas přestěhovat do Helsinek, kde přebývala v domě *Jeanova* bratra. V Helsinkách bylo jídlo kvůli nedostatku přidělováno, skladatel na své „doutníkové dietě“ zhubnul 20 kilo. Po skončení

občanské války několikrát řídil orchestr v Helsinkách a mohl mít konečně i koncerty v zahraničí. Nyní už pracoval na své šesté symfonii.

2.1.6 Meziválečné období

V roce 1919 se *Sibelius* rozhodl zahájit novou etapu v životě, alespoň ve vzhledu: oholil si totiž řídnoucí vlasy. Nyní už trpěl na třes rukou. Byla to nemoc, kterou měl v rodě, s věkem už se jen zhoršovala. Pil víno pro omezení chvění, usnadňoval si tak psaní rukopisů.

V roce 1920 se stal *Sibelius* v Londýně hostujícím dirigentem, dirigoval na turné po Británii. Uváděl zde čtvrtou a pátou symfonii a samozřejmě všechny své oblíbené kusy zahrnující *Finlandii*, *Oceanidy* a *Valse triste*. Turné pokračovalo do Norska, všude se svými díly sklízel úspěchy. Jeho sláva v zahraničí rostla, jeho symfonie byly uváděny například v Německu a Spojených státech.

V roce 1922 *Sibelius* vstoupil ke svobodným zednářům, s nimiž udržoval kontakt až do své smrti. Skládal pro ně rituální hudbu.

Šestá symfonie spatřila světlo světa v roce 1923. Po její premiéře se skladatel se svou ženou vydal na turné, které začal ve Stockholmu, kde sklídl úspěch. Pokračoval do Říma, tam vysvětlil místním novinářům, že jeho hudba nepochází z finských lidových písní: „*Skládal jsem hodně na způsob lidových melodií, ale ty melodie vždy pocházely z mé hlavy, nebo spíše z mého planoucího finského srdce.*“ Další dva koncerty turné se konaly ve švédském Göteborgu. První z nich, na němž uvedl pátou a šestou symfonii, byl jednoznačně úspěšný. Po zkoušce před druhým koncertem šel *Sibelius* odpočívat do města. Když už ho sháněli na koncert, nikdo ho nemohl najít, byl spatřen až v osm hodin večer v restauraci, kde si dával ústřice a šampaňské. Opilý pak spěchal do koncertního sálu. Na dirigentský stupínek sice vystoupil včas – po několika tónech však výkon orchestru přerušil v domnění, že je to jen zkouška. Nakonec se ale dal dohromady a koncert proběhl podle plánu, dokonce končil bouřlivým potleskem, i orchestrální hráči byli z dirigenta nadšeni.

Tentýž rok na podzim *Sibelius* začal pracovat na sedmé symfonii. I přes prohibici ve Finsku však skladatel pil, alkohol získával jako lék na předpis. Práce na sedmé symfonii pokračovaly i v roce 1924. Do svého deníku 6. ledna napsal: *"Alkohol na omámení nervů a mysli. Jak nesmírně tragický je osud stárnoucího skladatele. Práce nejde tak rychle jako dříve a sebekritika roste k hranici nemožnosti,"*. Symfonii dokončil v březnu, na konci měsíce ji veřejně uvedl ve Stockholmu. Premiéra se vydařila.

V roce 1925 byla dokončena poslední a největší scénická hudba *Sibelia*, hudba pro inscenaci *Bouře*. Po zbytek roku už psal jen menší díla. Dary k 60. narozeninám konečně skladatele zbavily ekonomických problémů. Zvýšili mu důchod, systém autorských práv už byl lépe vyvinut. Také inflace *Sibeliovi* pomohla snížit jeho staré dluhy.

Walter Damrosch, dirigent z New Yorku, v roce 1926 u *Sibelia* objednal symfonickou báseň, což tentýž rok vedlo ke vzniku díla *Tapiola*. To ale při premiéře v roce 1927 nebylo pochopeno.

Byl to pravděpodobně rok 1927, kdy začal *Sibelius* pracovat na své osmé symfonii. O rok později napsal své ženě: *"Moje práce bude úžasná. Vypadá to ale, že bude trvat nějakou dobu, než ji dokončím. Ale není kam spěchat,"*. Slíbil, že symfonii dokončí do konce roku 1932. Ještě v prosinci se skladatel chlubil, jak geniální dílo symfonie bude, termín ale nedodržel. V práci však pokračoval. Že šla dobře, dokazuje záznam v deníku: *"Je to jako bych se vrátil domů. Ve svém oboru. Pracuji na první větě, jinými slovy, kovu ji. Beru všechno jiným způsobem, hlouběji. Je ve mně cikán. Romantické."*. Rok 1933 vypadal nadějně, dokonce už byly nějaké části i opisovány, brzy se však práci na symfonii vzdal a začal žít rodinný život. Na veřejnost se dostaly i zprávy, že *Sibelius* zničil velkou část své práce z posledních let.

2.1.7 Období druhé světové války

Za války většinu času *Sibelius* trávil doma, někdy však přebýval v pronajatém bytě v Helsinkách. Byl mu sice nabídnut azyl ve Spojených státech,

ale vlastenecky ho odmítl. V tu dobu byla v jeho sejfu spatřena partitura symfonie, pravděpodobně té osmé.

Na jaře 1942 utrpěla ránu *Sibeliova* pověst, když *Joseph Goebbels* kvůli nacistické propagandě založil společnost *Sibelius*. Skladatel Německu poděkoval za tu čest, ačkoli jeho postoj k nacistům nebyl kladný.

Sibelius už teď alkohol skoro nepil.

2.1.8 Poválečné období a smrt

Myšlenek na osmou symfonii se mistr nevzdal, ještě v únoru 1945 mluvil o „*velkém díle v procesu*“, ten rok ale jeho boj o osud symfonie zřejmě skončil. V srpnu 1945 se zmínil, že symfonii dokončil mnohokrát, ale také ji projednou i spálil. Téměř stejná slova se objevila i o několik dní později v dopise psaném dirigentovi *Basilu Cameronovi* do Londýna, ale zmínka o pálení byla vynechána. *Aino Sibelius* později potvrdila, že ve čtyřicátých letech byl nějaký „štus“ *Jeanových* rukopisů spálen.

Poté sice *Sibelius* i navzdory třesu rukou a šedému zákalu ještě nějaká drobná díla zkomponoval, většina jeho skladeb už ale navždy zůstala jen v přáních a myšlenkách stárnoucího skladatele. Začalo období zvané „*mlčení Ainoly*“. Mnoho lidí ho v tomto období navštěvovalo, včetně slavných sólistů a dirigentů. K devadesátým, narozeninám dokonce *Sibelius* dostal doutníky od *Winstona Churchilla*.

V září 1957 hejno jeřábů odlétalo z Finska. Jeden z nich se přiblížil natolik, že *Sibelius* po několika letech spatřil jeřába i přes svůj šedý zákal. „Tady jsou, ptáci mého mládí,“ řekl skladatel radostně. Když se 20. září *Sibelius* probudil, točila se mu hlava. Ve 13 hodin se zhroutil. Měl ještě energii rozpoznat své dcery, které za ním přijely. V devět hodin večer zemřel, ve stejnou chvíli, kdy byla v koncertním vysílání z Helsinek uváděna jeho pátá symfonie.

Den před pohřbem byla *Sibeliova* rakev vystavena v katedrále v Helsinkách, během té doby přišlo skladateli vzdát úctu 17 000 lidí. *Jean Sibelius* je pohřben na nádvoří *Ainoly*, leží tam i se svou ženou, která zemřela v roce 1969.

2.2 Dílo

Sibeliovo dílo je poměrně obsáhlé, přesto vzhledem k jeho dožitému věku by mnozí možná čekali větší číslo. Čítá na 250 skladeb, jeho poslední opus má číslo 118. Toto označení patří ale zničené osmé symfonii.

Skladatel je primárně znám pro orchestrální tvorbu. V té tvoří jádro jeho sedm symfonií, houslový koncert a množství symfonických básní, zejména *En Saga* (Pověst), *Čtyři legendy z Kalevaly* (*Lemminkäinen suite*), *Finlandia*, *Oceanidy* a *Tapiola*. Nemohu opominout kusy jako *Karelia* (suite), *Valse triste*, *Kullervo*, *Luonnotar*, nebo *Pelleas a Melisanda*, které se těší oblibě veřejnosti. Dále se *Sibelius* věnoval hudbě komorní, klavírní, a jeho pozornosti neunikly ani varhany či sbor. Ačkoli jeho sborová tvorba není zrovna skromná, téměř nic se kvůli jazykovým bariérám nedostalo za hranice jeho vlasti.³

---

³ Seznam vybraných děl je uveden v příloze

3 Dvě verze koncertu op. 47

3.1 Vznik a historie díla

Sibelius napsal jen jeden jediný koncert pro nástroj a orchestr, a nebyla náhoda, že se jednalo zrovna o koncert houslový, právě tomuto nástroji se skladatel věnoval za celý život nejvíce. Ačkoli mu tato skladba nepřinesla okamžitý úspěch, nakonec se stala nejoblíbenějším a nejčastěji hraným houslovým koncertem 20. století.

Jeho zkomponování pravděpodobně v roce 1890 inicioval skladatelův známý, německý houslista jménem *Willy Burmester* (bývalý žák *J. Joachima*), který v tu dobu působil jako koncertní mistr v Helsinkách, zanedlouho totiž padla první zmínka o skice houslového koncertu, a to v říjnu roku 1890 v dopise z Vídně pro snoubenku *Aino*. Skica se však nenašla. Další zmínka o houslovém koncertu padla v dopise z r. 1898. Svému příteli *Adolfu Paulovi* v něm napsal, že přemýšlí o tom, že zkomponuje houslový koncert. V červnu roku 1900 se *Sibelius* v dopisu ptá jeho přítel a podporovatel, finský baron *Axel Carpelan*, jestli je opovážlivé doufat, že napíše koncert nebo fantazii pro housle a orchestr. O další dva roky později už se tato naděje začala pomalu zhmotňovat, když v létě a na počátku podzimu roku 1902 začal na koncertě skladatel pracovat. 18. září napsal své ženě, že má nádherná témata pro houslový koncert. Z té doby se také zachovalo několik náčrtů těchto témat. V červenci 1903 *Burmester* napsal *Sibeliovi* dopis, ve kterém projevil nadšení ze zjištění, že píše houslový koncert, jak mu už dříve navrhoval. *Jean* mu na to v srpnu odpověděl, že mu brzy pošle sólový part s klavírním doprovodem. Dílo bylo dokončeno na konci léta roku 1903, avšak zatím pouze pro housle a klavír. Ještě v prosinci téhož roku řekl *Carpelanovi*, že orchestrace 1. a 2. věty je hotova, ale že ještě zbývá udělat třetí. Na přelomu let 1903/1904 následujícího roku *Jean* psal jako posedlý, dnem i nocí na housle přehrával napsaná témata, v tomto období byl koncert pravděpodobně dokončen.

Carpelan doporučil *Sibeliovi* koncert poslat kromě *Burmestera* ještě *H. Marteauovi* a *E. Ysäyeovi*, tato informace se však k *Burmesterovi* dostala.

Napsal skladateli, že pokud je to pravda, nikdy koncert hrát nebude, a že požaduje vysvětlení. *Sibelius* to odmítl a ujistil ho, že o nikom jiném, než je on, nepřemýšlel.

Přestože bylo dílo původně věnováno *Burmesterovi*, a ačkoli spolu byli domluveni na premiéře v Berlíně v březnu roku 1904, z finančních důvodů se nakonec *Sibelius* rozhodl premiéru uskutečnit v Helsinkách již 8. února toho roku. Jako sólista se představil český houslista, učitel na tamější akademii *Viktor Nováček*, protože *Willy Burmester* nebyl až do března dostupný. Premiéru dirigoval sám skladatel, koncert se opakoval ještě 10. a 14. února. Kritika však nebyla skladbou z ani jednoho provedení příliš nadšena. Podle *Karla Flodina* byla hlavním problémem příliš konvenční virtuozita, *Oskar Merikanto* byl sice nadšený druhou větou, ale třetí část zhodnotil jako slabší a příliš obtížnou. Navíc *Nováček* nebyl dostatečně zkušený a zručný hráč, proto se také na něj snesla vlna kritiky - prý už na zkouškách byl pomalý a stěžoval si na rychlé pasáže, které jen s obtížemi zvládal. Koncert byl ještě proveden 26. a 27. března ve městě Turku, kde byly recenze příznivější, ale mnoho lidí údajně skladbu nepochopilo kvůli jejímu supermodernímu stylu.

Burmester navrhl, že koncert zahraje v Helsinkách v listopadu 1904, ale *Sibelius* už byl rozhodnut ho předělat. To se skutečně stalo, největší změny prodělala první věta. Premiéra revidované verze se konala 19. října 1905 v Berlíně pod taktovkou samotného *Richarda Strausse*, a jelikož *Burmester* opět nebyl dostupný, sólový part odehrál další český houslista *Karel Halíř*. *Willy Burmester* se urazil a jednou provždy odmítnul koncert hrát. Houslistou, kterému byl koncert nakonec věnován, se stal později zázračný chlapec *Franz von Vecsey*. Přesto, že *Sibelius* premiéru původní verze sám v Helsinkách dirigoval, v Berlíně se předvedení druhé verze ze strachu z neúspěchu vůbec nezúčastnil.

V průběhu dekád se skladba postupně stávala populárnější a populárnější, nejvýznamější bod zlomu však nastal v roce 1935, kdy ji s Londýnskou filharmonií nahrál slavný houslista *Jascha Heifetz*.

Původní verzi autor zakázal veřejně provádět, nebyla už tedy od té doby zařazena na programy ani nijak zaznamenána, a zůstala zapomenuta až do roku 1991, kdy Sibeliovi potomci povolili jedno veřejné provedení a jednu nahrávku. Toto zvláštní povolení získal houslista *Leonidas Kavakos*, při obou

příležitostech spolupracoval s *Lahti Symphony Orchestra* pod taktovkou dirigenta *Osmo Vänskä*. Od té doby dostalo možnost skladbu veřejně provést jen velmi málo houslistů, pravděpodobně to jsou pouze *Ilya Gringolts* a *Maxim Vengerov*.

Spolu s kompletním dílem *Sibelia* byla nakladatelstvím *Breitkopf & Härtel* k výročí 150 let od narození skladatele poprvé vydána i původní verze koncertu⁴.

3.2 Srovnání verzí

Revizní zásahy nebyly jen drobným doladováním detailů v partituře, byly relativně drastické. Však také sám Sibelius to pravděpodobně očekával, protože před samotnou revizí řekl, že mu zabere 2 roky.

Úvod první věty zůstal až na pár výjimek nezměněn. V první šestnáctinové pasáži pod sólistou orchestr v první verzi držel puls v osminách, na rozdíl o verze druhé, ve které se toto místo spíše podobá kadenci. *Flodinovu* kritiku si evidentně skladatel vzal k srdci, když v první větě značně snížil počet virtuózních pasáží v sólovém partu. Vyskytovalo se v něm hodně rychlých stupnicových a sekvenčních pasáží v místech, kde v nové verzi zůstal jen orchestr. Původní verze obsahovala dokonce 2 sólo kadence, z nichž ta druhá byla nakonec vynechána, protože dostatečně nezapadala do kontextu, což byla asi nejzásadnější změna. Tato kadence byla zřejmě inspirována *Bachovým* dílem, objevily se v ní ale i prvky *Paganiniho* techniky. Orchestraci první věty Sibelius celkově zjednodušil a vylehčil tak, aby nechal prostor vyniknout sólové housle, a zároveň dal možnost orchestru ukázat své dynamické a barevné bohatství a zachoval tak symfonický charakter díla. První věta byla zkrácena o 41 taktů.

Druhá věta byla změnami zasažena nejméně. Opět byly zredukovány virtuózní pasáže, nejzajímavější změna ovšem přišla ještě před první premiérou.

---

⁴ Viz: SIBELIUS, Jean. *Concerto for Violin and Orchestra in D minor: Early version [Op. 47/1904] Op. 47*. Edited by Timo Virtanen. Wiesbaden, Leipzig, Paris: Breitkopf & Härtel, 2014. ISMN 979-0-004-80324-0.

Úplně v závěru části se původně nacházela závěrečná kadence, kterou na poslední chvíli *Sibeliovi* vymluvil *Carpelan*, a tak byla pravděpodobně ještě před *Nováckovým* provedením škrtnuta. Teoreticky by tedy neměla být součástí původní verze, přesto v nahrávce *L. Kavakose* zazněla.

Třetí část prodělala kromě opětovné redukce virtuózních prvků v podstatě jednu zásadnější změnu. Byl odstraněn spojovací oddíl tanečního charakteru, který vedl k vedlejšímu tématu. Také bylo změněno tempové označení, *Allegro ma non tanto* nahradilo původní *Allegro*. Finální část po úpravě přišla o 54 taktů.

4 Závěr

Sibeliův život je plný zajímavých okamžiků, neměl to ovšem jednoduché kvůli pravidelným depresím a zálibě v alkoholu. Jeho rodina ho podpořila v těch nejtěžších chvílích a díky tomu žil dlouhý život, ve kterém toho hodně dokázal, a zemřel jako velmi vážený a uznávaný muž.

Jako skladatel dal *Sibelius* Finsku hudební identitu, on i se svým dílem je známý po celém světě. Jeho tvorba zahrnovala převážně hudbu symfonickou, inspirací mu byli různé skladatelské osobnosti – *Joseph Haydn*, *W. A. Mozart*, *P. I. Čajkovskij*, nebo třeba *Eduard Grieg*. Svůj hudební styl *Sibelius* vytvořil spojením těchto vlivů se zájmem o finské legendy. Charakteristickými znaky se staly výrazné severské melodie s romantickými prvky, osobité a neotřelé harmonie s bohatou invencí. Na základě této hudební řeči vznikl i jeho *Koncert pro housle d moll*.

Jeho původní verze je robustnější, dramatictější, romantičtější a určitě i virtuóznější. Finální verze je sice díky vynechání některých virtuózních pasáží po revizi pro houslistu jednodušší technicky zvládnout, ale přesto jednoduchá opravdu není. Každopádně je dílo po revizi lyričtější, vyrovnanější, modernější, a žádná pasáž, ani ta technicky nejobtížnější, není samoúčelná a je podřízena muzice.

Seznam použité literatury a zdrojů:

LAMPILA, Hannu-Ilari. *Sibelius*. Bratislava: Opus, 1989. Osobnosti svetovej hudby. ISBN 80-709-3002-0.

EKMAN, Karl. *Jean Sibelius*, vydavatelství HOLGER SHILDT LTD., 1978. ISBN 1443725056, anglický překlad: Edward Birse, 1980

VOLEK, Tomislav. *Osobnosti světové hudby*. Praha: Mladá fronta, 1982. Malé encyklopedie (Mladá fronta).

ROSS, Alex. *Zbývá jen hluk: naslouchání dvacátému století*. Praha: Argo, 2011. Zip (Argo: Dokořán). ISBN 978-807-3633-974.

GRIMLEY, Daniel M. a Theodor W. ADORNO. *Jean Sibelius and his world*. Princeton: Princeton University Press, c2011. Bard Music Festival series.

GRIMLEY, Daniel M. *The Cambridge companion to Sibelius*. New York: Cambridge University Press, 2004. ISBN 05-218-1552-5.

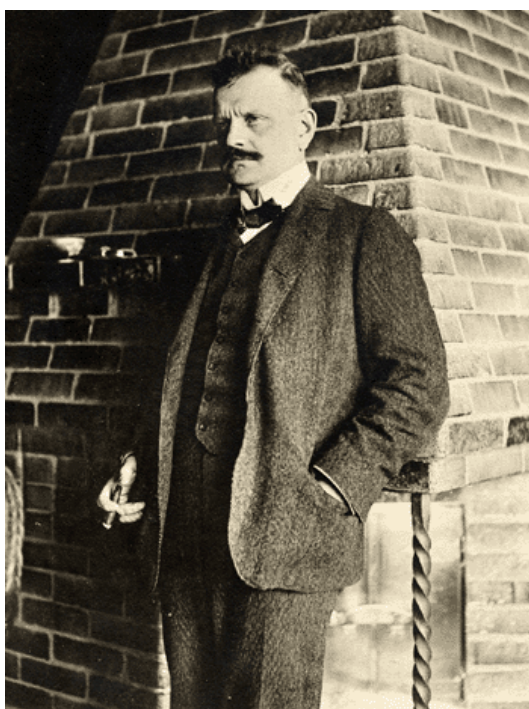
GRIMLEY, Daniel, Tim HOWELL, Veijo MURTOMÄKI a Timo VIRTANEN. *Jean Sibelius's Legacy: Research on his 150th Anniversary*. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing, 2017. ISBN 1-4438-9860-0.

KAVAKOS, Leonidas. Jean Sibelius [zvukový záznam na CD]. Lahti: BIS Records AB, 1991. Obsahuje Koncert pro housle a orchestr op. 47 Original version (1903/1904) Jeana Sibelia a Koncert pro housle a orchestr op. 47 Final version (1905) Jeana Sibelia.

SIBELIUS, Jean. *Concerto for Violin and Orchestra in D minor: Early version [Op. 47/1904] Op. 47*. Edited by Timo Virtanen. Wiesbaden, Leipzig, Paris: Breitkopf & Härtel, 2014. ISMN 979-0-004-80324-0.

Sibelius the man. *Sibelius*. [online]. [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.sibelius.fi/english/index.htm>

PŘÍLOHA A: Fotografie Jeana Sibelia

Zdroj obrázků:

Sibelius the man. *Sibelius*. [online]. [cit. 2018-04-21]. Dostupné z: <http://www.sibelius.fi/english/index.htm>

PŘÍLOHA B: Seznam vybraných skladeb

Symfonie:

Symfonie č. 1 e moll, Op. 39 (1899, revidováno 1900)

Symfonie č. 2 D dur, Op. 43 (1902)

Symfonie č. 3 C dur, Op. 52 (1907)

Symfonie č. 4 a moll, Op. 63 (1911)

Symfonie č. 5 Es dur, Op. 82 (1915, revidováno 1916 a 1919)

Symfonie č. 6 d moll, Op. 104 (1923)

Symfonie č. 7 C dur, Op. 105 (1924)

Symfonické básně:

En saga, op. 9 (1892, revidováno 1902)

Vårsång (Jarní píseň), op. 16 (1894, revidováno 1895 a 1902)

Skogsrået (Lesní víla), op. 15 (1894)

Lemminkäinen suite (Čtyři legendy z Kalevaly), op. 22 (1895)

Finlandia, op. 26 (1899, revidováno 1900)

Pohjolan tytär (Dcera Pohjoly), op. 49 (1906)

Noční jízda a svítání, op. 55 (1909, revidováno 1910)

Barden (Bard), op. 64 (1913)

Aallottaret (Oceanidy), op. 73 (1914, revidováno 1914)

Tapiola, op. 112 (1926)

Scénická hudba:

Král Kristián II., op. 27 (1898)

Kuolema (Smrt), JS 113 (1903); součást Valse Triste op. 44/1

Pelleas a Melisanda, JS 147 (1905)

Stormen (Bouře), op. 109 (1925)

Sólo a orchestr:

Koncert pro housle a orchestr d moll, op. 47 (1904, revidováno 1905)

Dvě serenády, pro housle a orchestr, op. 69 (1912-1913)
Šest humoresek, pro housle a orchestr, op. 87, op. 89 (1917-1918)
Suita pro housle a orchestr d moll, op. 117 (1929)
Luonnotar (Dcera přírody), pro soprán a orchestr, op. 70 (1913)

Sbor a orchestr:

Kullervo, pro mezzosoprán, baryton, mužský sbor a orchestr, op. 7 (1892)
Tulen synty (Původ ohně), op. 32 (1902, revidováno 1910)

Melodramy:

Skogsrået (Lesní víla), pro recitátora, klavír, lesní rohy a smyčce, Op. 15 (1894)
Snöfrid (Milovaná krása), pro recitátora, smíšený sbor a orchestr, Op. 29 (1900)

Jiné orchestrální dílo:

Ouvertura E dur, JS 145 (1891)
Scène de ballet, JS 163 (1891)
Karelia Suite, op. 11 (1893)
Valse triste, op. 44/1

Komorní dílo:

Vodní kapky, pro housle a violoncello, JS 216 (1881?)
Klavírní trio D dur, JS 209 (1887)
Smyčcový kvartet B dur, op. 4
Voces intimae (smyčcový kvartet), op. 56 (1909)
Pět kusů pro housle a klavír, op. 81 (1915)
Andante Festivo, pro smyčcový kvartet (1922)
5 Danses Champêtres (Venkovské tance), pro housle a klavír, op. 106 (1925)
Čtyři kusy pro housle a klavír, op. 115 (1929)

Klavírní dílo:

Klavírní suite (Florestan), JS 82 (1889)
Sonata F dur, op. 12 (1893)
Kyllikki, op. 41 (1904)
Deset kusů, op. 58 (1909)
Tři sonatiny, op. 67 (1912)
13 kusů, op. 79 (1914)
6 Bagatelles, op. 97 (1920)

Varhanní dílo:

Preludium (1925)

Postludium (1925)

Intrada, op. 111a (1925)

Sursoitto (Pohřební hudba), op. 111b (1931)

Sborové dílo:

Pět vánočních písní, op. 1 (1895-1913)

Sedm písní, op. 17

Cyklus písní, op. 88 (1917)

Opera:

Panna ve věži, JS 101 (1896); libreto Rafael Hertzberg